

M U Z E U L T Ă R I I C R I Ș U R I L O R

CRISIA

LIV

O R A D E A • 2 0 2 4

Cartea doamnei Viorica Flintașu este o cronică amplă, o adevărată saga a unei familii reprezentată în viața culturală românească prin două personalități de excepție, autoarea, o artistă de mare talent, maestră a muzicii populare românești, și fratele acesteia, Gheorghe Pituț, unul dintre cei mai mari poeți români din a doua jumătate a secolului trecut.

Opera doamnei Flintașu, intitulată *Cântecul Dorului Nesfârșit*, este scrisă într-un limbaj ales, precis și definitor. Criteriul de așezare în cuprins a prodigiosului material al acesteia respectă cronologia evenimentelor la care se referă, cele privind-o pe autoare, în special, dar și pe fratele ei. „Întâmplările”, succesele celor doi, expuse în carte, se derulează într-o atmosferă lipsită de tragism, ba chiar într-una plină parcă de jubilație, accentuată de numerosul material ilustrativ, dând seama de valoarea celor care le-au împlinit. Am ascultat-o cântând, la radio și la televizor, adeseori pe doamna Viorica Flintașu și am constatat că ea cântă cu o ușurință similară cu cea a respirației, că are o voce și o pronunție inconfundabile și de aceea greu de imitat. Acest lucru mi l-a confirmat însuși celebrul dirijor George Vancu, cu ocazia unei întâlniri întâmplare la un festival al obiceiurilor de iarnă, ținut la Sighetul Marmației în decembrie 1970. Artista a trăit și s-a dezvoltat în ambianța activităților de cultură populară din fragedă tinerețe. Ea s-a născut și a crescut, precum mărturisește, într-o familie de oameni harnici, cu părinți devotați interesului celor cinci copii ai lor, un tată de o mare sensibilitate sufletească și o ascutime de minte rar întâlnită în lumea satelor, cu o fire de om îngăduit, pe care subsemnatul a avut ocazia să-l cunoască, o mamă iubitoare, bună până *la capătul firii*, cum spunea un poet din vechime, iertătoare, neranchiunoasă, capabilă, cum ne informează autoarea, să îngrijească o rudenie de-a soțului ei, odinioară rea ca otrava cu rudele sale, ajunsă la bătrânețe, neputincioasă.

Membrii familiei doamnei Viorica Flintașu, legați între ei printr-o iubire rar întâlnită, se vedeau doar vara în casa părintească din Săliște de Beiuș. În acele momente, cei cinci frați *semănați de soartă* în mai multe locuri pe pământ, cum scrie Gheorghe Pituț într-o poezie a sa, și părinții acestora se priveau unul pe altul, și privirile lor păreau că fac pârgheii metalice între ele. Aceasta e o reprezentare poetică a unei legături inextricabile dintre ei, însoțită, sau dublată, în subiacență, de tristețea dată de conștiința unei despărțiri, de altfel firești, în cazul lor, dictată de rosturile vieții, dar și de cea a pierderii micului paradis al casei părinților, odihnitoare și de aceea de neuitat.

Acești minunați părinți visau, desigur, pentru copiii lor, chiar dacă nu le-o spuneau, un destin măreț, convinși că-l meritau. Și într-adevăr, cel puțin doi dintre ei l-au meritat și l-au câștigat. Nu degeaba, într-o poezie a sa, Gheorghe Pituț sau Drisu, cum îi spuneau cei apropiați, se adresează, vocativ, mamei sale, care dorea ca el să-și continue studiile, să părăsească profesiunea inițială de pădurar, așa cum de altfel voia și el, în felul următor: „Mamă n-au vrut să fiu lemn / Să adăpostesc mistreții / Sufletului să-i însemn / Umbra morții Calea vieții / Știi,

pământul nu-mi dă pace / Să mă fluier către stele / M-aș desface de pe osii / Și topit să curg în ele/.

Era o dorință, o speranță către înscrierea în nemurire, realizabilă cu greutate, dar, așa cum s-a văzut, în cazul lui împlinită. Aceeași dorință o aveau părinții săi pentru Viorica Flintașu, sau Victoria cum, cu un fel de solemnitate, o apela tatăl ei. De aceea, spune ea, ei au refuzat s-o mărite de foarte tânără, așa cum se proceda atunci în satul Săliște de Beiuș, cu toate fetele pe care, cum scrie fratele ei într-o altă poezie, părinții se grăbeau *să le treacă sub plăcerile lumii*.

Dar când Viorica își întâlnește omul pereche, ei acceptă s-o mărite cu cel ales de ea, cu Ion Flintașu. Ascensiunea ei în carieră a fost spectaculoasă, făcând-o să se bucure de aprecierile unor mari muzicologi, cântăreți sau scriitori, așa cum consemnează în cartea sa. Și-mi amintesc cu nostalgie că, de multe ori, în perioada de ascensiune, de afirmare a celor doi frați, o întâlneam, în popasurile mele pe la Beiuș, pe mama lor, nana Ileana, cum o apela toată lumea, și îndată ce mă vedea, se oprea în fața mea și scotea din sân, după caz, fie un disc cu înregistrările melodiilor fiicei sale, fie o carte scrisă de fiul ei, întrebându-mă: „Blăguța, văzut-ai astea?”. Acest gest de mândrie venit de partea ei mă umplea de un sentiment de duioșie și de admirație, pentru tăria credinței sale, îndreptățită de altfel, că fiica și fiul ei au ajuns oameni aleși, oameni mari. La început băiatul ei, Gheorghe Pituț, a lucrat ca pădurar la Tărcăița, lângă Beiuș. Eu îmi amintesc de acele zile pentru că, rudeni fiind, deoarece bunica mea dinspre tată, Ana Pituț, soră cu Vasile (Vasalica) Pituț (a Iancului), pomenit în cartea doamnei Viorica Flintașu, era verișoară cu tatăl său, noi doi, eu și Drisu ne simțeam ca frații. La împlinirea vârstei de 18 ani, adică în aprilie 1958, a primit un *tăciunaș de pușcă*, cum spunea bunicul meu, de fapt o armă veche, model Mannlicher 1895, și nu de puține ori, având gloanțe primite de la vecinul meu Popa Teodor, păstrate din timpul războiului într-un ascunziș amenajat după cuptor, am tras cu ea în Pădurița de lângă Nimăiești, ba în câteva rânduri în niște traverse de la calea ferată, așezate în capătul grădinii noastre. Vă imaginați câtă inconștiență era în noi amândoi, și la ce pericol ne expuneam în acele vremuri cumplite. Tatăl meu a auzit într-o zi pocnetul armei, când am tras cu ea în capătul grădinii noastre. L-am mințit că tunetul provenea de la niște *dopuri* sau pocnitori cu fosfor, folosite pe atunci de copii în jocurile lor, care, presate cu piciorul sau lovite cu un corp tare, pocneau asurzitor. Drisu a avut ca pădurar și un incident, peste care a trecut, din fericire, cu bine: a dat unei femei în vârstă și neputincioasă din comuna Tărcăia un lemn din pădure, și cineva l-a reclamat autorităților. A scăpat deoarece tatăl meu, care-l iubea ca pe un membru al familiei, era în acel moment *asesor popular*, o funcție inventată de regimul comunist, cu scop, chipurile, de a-i face pe oamenii muncii să creadă că ei își hotărăsc destinele, că pot supraveghea justiția, adică împărțirea dreptății. Împreună cu un judecător de la Judecătoria din Beiuș, pe nume Butiri Aurel, au dat o sentință de grațiere a faptelor lui Drisu. Acesta a părăsit în scurtă vreme meseria de pădurar și deci și pădurea dată în grija lui, cea căreia, la absolvirea școlii din Năsăud, îi dedicase un fel de imn, în care spunea: „Timpungrămădește anii / Făcând secolelor seară / Renăscând rămâne veșnic doar pădure seculară/”. A urmat o școală de doi ani la Sighetu Marmăției și a ajuns brigadier silvic, o funcție superioară celei de pădurar, repartizat la Tășnad, localitate, adică orașel, din județul Satu-Mare. Unii dintre locuitorii care mai trăiesc și astăzi în Tărcăița și care erau copii pe când Drisu era în satul lor pădurar și-aduc aminte de el cu plăcere. Doi dintre ei mi-au relatat, în urmă cu vreo 3-4 ani, că Pituț umbla prin sat cu pușca pe umeri și, după ce-l întreba pe câte un copil cum îl cheamă și câți ani are, îi cerea să-i spună rugăciunea *Tatăl nostru*, amenințându-l că dacă n-o știe îi *face proces*, și-l amendează.

De la Tășnad, în câteva rânduri mi-a trimis bani la Cluj, unde din 1960 eram student. În 1962 el a intrat la Facultatea de filologie din Cluj și în scurt timp s-a remarcat în lumea literară de acolo, publicând constant în *Tribuna*, alături de Ioan Alexandru și Ana Blandiana. Atunci, prin el, l-am cunoscut pe Radu Enescu, care îmi va deveni, peste ani, un prieten apropiat. El mi-a lansat o carte la Baia Mare și a scris despre două dintre cărțile mele în *Crișana* și în *Tribuna*.

Relațiile dintre cei doi frați, Viorica și Drisu, s-au întărit după ce, în 1964, cel din urmă s-a mutat la București. Sora sa i-a purtat, în acele zile, de grijă, l-a găzduit o vreme în locuința sa, desigur cu acceptul soțului, un om generos, bun cu rudeniile ei, așa cum deducem din ce se scrie în carte. La ea acasă Drisu l-a cunoscut pe Emil Dandea, un politician din perioada interbelică, membru în câteva rânduri în parlamentul țării și fost primar în orașul Târgu-Mureș. În 1940, ne arată Viorica Flintașu, la cedarea către Ungaria a unei părți a Ardealului, acesta a dispus ca statuia lui Avram Iancu din Târgu-Mureș să fie mutată în Câmpeni, unde Gheorghe Pituț a avut ocazia s-o vadă, pentru că o soră a sa locuia acolo. Inspirat de monument, el a scris o poezie terminată apoteotic cu o strofă cu subînțelesuri sau *șopârle* cum se numeau atunci, în care spunea: „Se spune că-ntr-o vreme / Pe rupere de nori / Căscase Arieșul hohotitor un mal / Și-mbucurat că apele au crescut / Fugise Iancu noaptea de pe cal”. Interpretii de *șopârle* se puteau întreba unde previziona poetul că s-a dus Avram Iancu, fugit de pe cal, și pentru ce, adică cu ce scop?! Și tot ei și-ar fi putut răspunde că s-a dus să ridice din nou pe moți la luptă.

În cartea sa doamna Viorica Flintașu vorbește despre succesele sale și despre cele ale fratelui său, căruia îi pomenește, oarecum indirect, cărțile, prin reproducerea fotografică a dedicațiilor făcute pe acestea pentru ea. Generosul ei frate, pentru că în ce mă privește n-am mai văzut în viață un individ mai generos ca el, mai altruist, a fost vizitat, intempestiv, prin 1966 de către un grup de scriitori „răzvrățiți” de la Cluj, între care Ion Papuc și Radu Ulmeanu. Ei fuseseră exmatriculați de la Facultatea de filologie din Cluj, prin insistența „răgulosului” profesor Mircea Zăciu, pentru „contumacia” lor îndelungată de la cursuri, și au venit la București, la Gheorghe Pituț, să le mijlocească intrarea ca redactori la vreo revistă și o eventuală înscriere la facultatea de filologie de acolo. În cartea *Siberiei* a lui Radu Ulmeanu, apărută în urmă cu mai mulți ani, se arată că Gheorghe Pituț le-a dat bani ca să se poată întoarce pe la casele lor, ba pe unul dintre ei, amintitul Ion Papuc, l-a găzduit o vreme, peste noapte, în biroul său de la redacția *Gazetei literare*, cu acceptul redactorului șef Ioanichie Olteanu, poreclit de colegii săi *Tapirul*. Acum cărările poetului Gheorghe Pituț s-au încrucișat cu cele ale marilor scriitori români. Fotografiiile din cartea Doamnei Viorica Flintașu îl prezintă în diferite ipostaze și locuri împreună cu prietenii săi, între care se număra Petre Țuțea, Nichita Stănescu și Ion Lăncrăjan. Pe unii dintre aceștia, prin intermediul său, i-am cunoscut și eu la Casa Scriitorilor din București, unde am poposit în perioada 1970-1980.

Doamna Viorica Flintașu vorbește în cartea sa despre ultimele zile de viață ale tatălui ei, pe care l-a dus la București să-l trateze. Acesta a decedat, însă, în vara lui 1977, în urma bolii necruțătoare de care suferea. L-am vizitat la Beiuș, în ultimele sale zile de viață, împreună cu Drisu, și am participat la slujba de înmormântare. Îndată după moartea părintelui său, Gheorghe Pituț a scris o poezie scurtă, în care spunea: „Cad frunze-n vântul ce nu bate / Iar tata în eternitate / Stă ca un opt culcat pe spate / În cimitirul cu dreptate”. Când a compus aceste versuri el își va fi amintit cu siguranță de vremea în care, student fiind, în vara lui 1964, scria reportaje pentru *Tribuna* clujeană despre nu știu ce sat din jurul acestui oraș, prezentând vechiul cimitir al acestuia, unde zăceau la un loc oameni de toate etniile și religiile, într-o adevărată democrație sau dreptate egalitară.

Din păcate astăzi Gheorghe Pituț se află de mult în lumea umbrelor, de unde probabil privește bilanțul împlinirilor surorii sale, șirul sau lista cântecelor ei puse pe note muzicale, laurii obținuți pentru o viață de artist excepțional, decorațiile primite de ea, sau *căvălăriile*, cum le numea odinioară Mateiu Caragiale, pe cele din alte timpuri, dar și chipurile urmașilor ei, fiica, ginerele și nepoții, ajunși oameni maturi, cu rosturi serioase în viață. Doamna Viorica Flintașu, soțul și fratele ei mai mic, Pituț Ioan, preot în Beiuș, s-au ocupat de păstrarea vie în memoria posterității a creației lui Gheorghe Pituț. Prin grija lor și a unor foști colegi și admiratori ai acestuia, s-au organizat, o vreme, festivaluri anuale cu denumirea generică „Poetul Gheorghe Pituț”, s-a ridicat o statuie a sa în orașul Beiuș și s-a pus, pe clădirea Școlii din Năsăud, urmate de poet, o placă comemorativă. Amintirea lui Gheorghe Pituț rămâne vie în memoria multora dintre foștii săi prieteni. În ce mă privește, pe prietenul meu Drisu, *din vremea suptului*, cum m-a numit el într-o dedicație de pe una dintre cărțile dăruite mie, nu-l voi uita niciodată în puținii ani câți mi-au mai rămas de trăit.